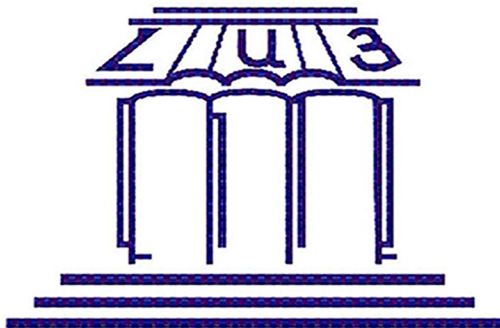

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

• ՅԵՐԻՏԳՐՈՂՆԵՐԻ ԱՆՐԻԱ •

ՀՈՂԵՆՑ

ՇՐՋԱԴԱՐՁԻ ՅԵՐԳԵՐ

• Պ Ե Տ Կ Ր Ա Տ •

ՀԳԼ. ԳԳ

Ք-79

15 .07. 2013

№ 8

ՅԵՐԻՏԳՐՈՂՆԵՐԻ ՍԵՐԻԱ

№ 8

-6 NOV 2011

891.99-

2-79

այ

ՇՈՂԵՆՑ

ՇՐՋԱԴԱՐՁԻ ՑԵՐԳԵՐ

1008
34626

1922

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՇՐՋԱԴԱՐՁԻ ԳԱՐՈՒՆ

Կանաչ ե ցանել զարնան արեւը
 Յեւ մեր գաշտերում թեժ ճառագայթներ,—
 Իմ շուրջը կյանքի խոր շրջադարձ ե
 Ու դասակարգս ուղիներ հարթել:
 Վողջույ՛ն քեզ, պայքա՛ր, ե կյանք փառավոր,
 Յեւ քե՛զ իմ յերկի՛ր, զրոշդ պարզած.—
 Այս զարնանային արշավով հզոր
 Բոցավառում ենք հազար լուսարաց:
 Կանաչ ե կապել զարնան արեւը
 Ու սրտիս հովտում լայն ճառագայթել.—
 Շուրջս վիթխարի ճակատամարտ ե
 Յեւ զասակարգս ե նոր դիրքեր առել...

ՀԱՆՔԱՓՈՐԸ

Ձգվել են լեռները հայացքներով խոփող
Ու ծառերն են թառել նրանց դռներին։

Ազմկում ե դեռը կառաղի

Ձորերում խոր։—

Փայտերը անառիկ,—

Հասակով անոսասան ու գոռ,

Ծարքի յեն կանգնել ծմակներում լուրթ։

.... Այլ աշխարհում քարի

Ծառաչում են ուժգին մեր զարկերը հատու,—

Իմ ընկե՛ր

Հանքախոր՛ր...

Խաղում ե հաղթական յերակներում քո

Հերոսական ուժը պայքարի...—

Յեվ զարկում ենք անխոնջ ու զարկում խրոխտ,

Պղնձի նոր շերտեր ենք դանում արի—

Մեր յերկրի բարձրացման և վերելքի համար։—

Մեր աչքերում նստում ե կրակը փառքի...

...Յես ել ընկերդ եմ ու քեզ պես բանվոր,

(Հարվածային եմ՝ կրծքիս տես, վառվող նշանը)

Թևերս քշած զարկում եմ քեզ հետ։—

Ձարկում եմ,

Ձարկում եմ

Անդադար։

Ու մեր սիրտը

Աշխատանքի

Վարարող սիրով ե լի։—

Իմ հանքախոր ընկեր,

Աղնիվ խոսք,

Յերգվում եմ՝

Կրծքով իմ

Միշտ լինել քեզ հետ

Գործի ու փորձության պահին

Թող ուղիներում զալիքի—

Սոցիալիզմի աներկրորդ ճանապարհին

Ամբողջ սիրտս ու յերգերն իմ

Հրդեհվեն...

ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆԸ

Մենք պայման ենք կապել, հարվածային ընկե՛ր,
Վոր տեմպերին կյանքի տանք նոր ուժ ու կորով.
Խող կտավը ճերմակ փովի ալիքներով
Ու դադեյահիդ թեւերը առավել ձգվեն:—

Յես մի բանվոր եմ՝ քեզ պես ենտուզիաստ,
Տես մկաններս պրկված ու լարված.—
Այս պայքարում լինենք մաքառող ու դգառտ,
Վոր տանք թշնամուն մահացու հարված...

ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ ԳԱՐՆԱՆԱՅԱՆ

Նստեց դաշտերի յերկներանդ կրճքին
Պարունն աղմկող ու պայծառ, ու լայն.—
Կենարար շունչ է ամենուր անգին,
Յելավ հաղթարչավ վառ դաշնանացան:

Ինչպե՛ս գորովով ժպտում է հողը
Ու յերգում անուշ յերգերը ցանքի,
Սմեն մի անկյան փայլն իր նետել է,
Ծաղկող կյանքը նոր՝ ծաղկուն ու անդին:
...Մենք դուրս ենք յեկել ցանքային մարտի
Խորհրդի յերկիր վճռական գործով.
Ահա կուրծքը մեր, վճիռը վերջին.—
Հաղթել թշնամուն ամբողջ Փրոնտով...

Մեր ձեռքում սեղմած մուրճեր անթիվ
Գրոհներ ենք կազմել՝ հանքերում խոր.
Լալն հորիզոններ ենք տեսնում նոր-նոր
Մեր ձեռքում սեղմած մուրճեր անթիվ
Մենք ունենք միլլիոն խնդուկյան ճիչ
Ու յերգեր ունենք—չերգված ալսոր...
Մեր ձեռքում սեղմած մուրճեր անթիվ
Գրոհներ ենք կազմել հանքերում խոր...

Բացվում է յերակը մետաղի...
Յերբ մաքառում ենք նորից, կրկին
Յերբ մաքառում ենք նորից, կրկին.
Բացվում է յերակը մետաղի...
...Վողջո՞ւյն քեզ, յերկիր պրոլետարիւ
Քեզ համար ահա դանձը ժայռի.—
Յերբ մաքառում ենք նորից, կրկին
Բացվում է յերակը մետաղի...

Հնոցներում բոց—վորքան հալվածք,
Վորքա՞ն պղինձ ձուլլ յերկաթ, չուղուն...
Մեր ձեռքերով կուռ շախտից հանած
Հնոցներում բոց—վորքա՞ն հալվածք,
Կյանքին տալիս ենք մենք ալլ ընթացք
Մետաղներով ալս հաղարդույն.—
Հնոցներում բոց վորքա՞ն հալվածք,
Վորքա՞ն պղինձ ձուլլ, յերկաթ, չուղուն...

Յերեկվա կածանը՝ նեղ ու խարխուլ—
Դարձնում ենք լույս, լալն ճանապարհ,
Մեր դիմաց ինչքա՞ն պատնեշ ու խուխ,
Մահալն մենք դարձյալ համարձակ, վստահ...
Բոց նվա անդուլ—ով մեղի է թյուլ,
Մեր շարքից ընկնի—խեղճ ու նկուն
Յերեկվա կածանը՝ նեղ ու խարխուլ
Դարձնում ենք լույս, լալն ճանապարհ:

Քանդվում է հինը՝ դեմքով մղված,
Իր վերջին դալն է մեր դեմ սրում.—
Սնողոք մարտում թեժ ու անդուլ՝
Քանդվում է հինը՝ դեմքով մղված...
Լինենք արթուն, միշտ ու աշալուրջ,
Իրքերը հսկենք՝ պատրաստ կամպանա.—
Քանդվում է հինը՝ դեմքով մղված,
Վր վերջին դալն է մեր դեմ սրում:

Վորքա՛ն յերգ կա հիմա, վորքա՛ն նվազ անուշ,
 Եյս առաջնոտ ինչքա՛ն հուզումների կրակ,—
 Ու դրոհ կա համառ, ու աճումներ անհուն,
 Եյս վերելքին ինչքա՛ն լուրթ հայացքներ հստակ։

Գանձեր ունենք այնքա ու բարձուքներ անթիվ,
 Յնտուղիաստի ձեռքեր՝ աշխատանքով հղոր.
 Նոր աշխարհ կերտման մենք վարպետներ արի՛,
 Եշխատանքի լծված՝ հերոսաբար ու դուռ։

Վորքա՛ն ծիծաղ ու սեր, և վորքա՛ն խինդ աճող,—
 Կյանքը, վորպես Զագես, փռում է լույս—հեղեղ.
 Յեվ մենք հետև թողած մի հիվանդ դար անշող՝
 Դեպի գալիքն ենք տենչում պայքարներով ահեղ...

Վորքա՛ն յերգ կա հիմա, վորքա՛ն նվազ անուշ,
 Եյս առաջնոտ ինչքա՛ն հուզումների կրակ.—
 Ու դրոհ կա համառ, ու աճումներ անհուն,
 Եյս վերելքին ինչքա՛ն լուրթ հայացքներ հստակ։

Բ Ա Մ Բ Ա Կ Ա Յ Ի Ն Վ Ո Ղ Ձ Ո Ի Յ Ն

Վողջո՛ւյն, վողջո՛ւյն հաղար
 Հասած ձերմակ աշո՛ւն.—
 Զյունե յերգով անծայր՝
 Մեր նոր դարուն։—

Վողջույն, ո՛, ձեղ, թփե՛ր,
 Արծաթ մաղեր հաղած.—
 Ահա ձեռքերը մեր
 Ու կամքը՝ ձեզ պարզած։

Բորբոք արև՛, չողա՛,
 Նստիր դաշտում բերքի,
 Թող բամբակը հիմա
 Հորդուն աճի, յերգի։

Վողջո՛ւյն, վողջո՛ւյն հաղար,
 Ձերմակ դանձով աշո՛ւն.—
 Անհաղթ խոռոզով յեկար
 Ու վարարուն։

ԱԼԼԱՆՎԵՐԴԻ

Վարարել ե ամեն դարուն Դերեդը գլխ այս ձորերում
 Ու ջրային իրա վաղքով վորոտաճայն, միշտ ամենհի.
 Լերկ ժայռեր ե դլորել ցած—հեղեղելով ամեն անկյուն,
 Ու տիրարար միշտ աղմկել—խու ձայներով իր վայրենի:
 Յեվ ջրերը, յերբ խաղաղվել, աղատվել են սելավներից՝
 Գաղաններն են գլխ Դերեդին վողջույն բերել
 անտառներից.
 Հոշոտել են հաճախ իրար ու վոռնացել անհեղադին,
 Ծուրջը ձորեր անդնդախոր, շուրջը՝ ժայռեր անթիվ,
 անթիվ...
 Հետո չորան իգիթ Սարոն բայաթի յե դիւ թախծոտ,
 Այս լեռների գաղաթներից՝ վերաւաղ ու գեղեցիկ.
 Նա կանչել ե իր Անուշին, սրտում՝ բաղում սեր ու
 կարոտ,
 Իսկ դիմացից արձագանքել, խոսեցել ե լեռն անառիկ :—
 Ու յերբ մուծը փուել ե լայն իր փեշերը այս կողմերում,
 Չար քաջքերն են քրքջացել լեռան ծերպում ու
 ձորերում,
 Սարոններն են փախել վախից՝ որաններից քաջբահարած,
 Յեվ Դերեդն ե խելառ ձայնով հոհոացել փրփալալած :
 Ու յեղել են խուլ խրճիթներ գետնատարած,
 մարդաբնակ,
 Վորոնց փոքրիկ յերգիկներից ծուխն ե քարակ դեպ վեր
 ձգվել,—

Բայց գեղջուկի սրտում քմբոստ խուլ ցասում ե յեղել
 անտակ,
 Վոր փոթորկվել, կուտակվել ե և հին ծուխը մի որ ցրել :

 Վողողել ենք մեր բանակով այս ձորերում դար ու փոսեր
 Ու դարկում ենք գիշեր, ցերեկ, դարկում խիզախ ու
 համարձակ.
 Ապառաժն ե յետ նահանջում մեր հորձանուտ ուժի
 առաջ
 Յեվ դառնում են լայն խճուղի կածանները ու տրահւտ :
 Մաքառում ենք բաղկով անդուլ, ձորերում խուլ ու
 անհատակ,
 «Գիթ» Դերեդին սանձ ենք դնում, ամբարտակներ չինում
 ամուր.
 Չիք են դարձել քաջքերը հին ու հնորյա փառքը նրանց,—
 Մենք այս լեռնոտ աշխարհում նոր կյանք ենք կերտում
 մետաղակուռ :
 Բարձրանում ե Ալլահվերդին՝ մի հոյակապ քարե
 քաղաք,
 Մեր ձեռքերով, ուս ու մեջքով՝ ստեղծագործ ու
 քաջարի.
 Բայլչեիկյան մարտ ենք մղում պղնձի մեծ դանձի
 համար—
 Վո՛չ մի նահանջ մենք չգիտենք դրոհներում այս
 ամենհի...
 Բարախում են մեր սրտերը հաղթանակի թեժ կրակով,
 Ու մուրճերն են դուռ հարվածում գալարուն ու մութ
 հանքահորում,
 Դղրդում ե ձորը ամբողջ՝ հլու կամքին անաղնացող,
 Իսկ Դերեդը խուլ վշտում ե՝ անարձագանք ու
 անաղմուկ :
 13

Այս լեռների պատմութեան մեջ մի նոր եջ ենք բացում
Հիմա,
Հետևներս ենք թողնում բոլոր դար, թեև հոգևոր մի նոր
երա-

կըլտում ե կյանքը հորդած, յեղնում աիկց
չոինդներով,—

Բարձրանում ե լեռան ուսից մի նոր արև դեղեցկաթով:
Յեվ սրտերում մեր բոլորալոր հույզեր կան վառ, ու
ջինջ, ու խոր,
Յերկինքներ կան հազարաչյա ու արևներ նոր հառադած
Ամեն մեկս հարվածալին, դարձած մի ձեռք

ստեղծադոր՝
Հաղթութեամբ ենք պսակում մենք՝ ամեն ժամ ու ամեն
վայրկյան:

Այլահմերգի՛, թեև վերվող դու մեր քաղաք,
Տես, բերել ենք ուժը մեր հոծ, յեռանդն անհնց ու
անսահման,—
Բարձրանում ես քո հասակով, վորպես հսկա մի
աղապակ,

Դու պղնձի հաղթութեան բերդ, դու դո՛ւ աշնան...
Մժմբաչուք ծուխը խեղդող ձորերում խոր
Ավետում ե բայջեհիկյան մարտի մասին.
Ու չախտերդ են անքում տենդից մի ահավոր
Յեվ զանձ յերկնում—պղինձ վոսիկ ու թանդադին:
Նորահառույց խորհրդային դու մեր ամբողջ,
Վեր խոյացող ծխաններդ հազար վողջո՛ւյն,
Ու հանքերիդ վոսիկեշերտեր՝ մեռաղ ու բոց,
Վողջո՛ւյն, վողջո՛ւյն, բոլորակորով, պողպատակուռ...

Ս Ե Պ Տ Ե Մ Բ Ե Դ Յ Ա Ն Յ Ե Դ Գ Ե Դ

26 - Ի Ն Ե Դ Ո Ս Ա Կ Ա Ն Ն Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ի Ն

1

Իջնում ե դիչեր մի—մոռյալդեմ ու մութ,
Յեվ վառվում են դժգույն աստղերը յերկնքում.—
Ծովը լուռ ու հանդարտ ե,
Հեռվից ճառագայթում են բեկբեկուն լույսեր:
Յես հառում եմ անթարթ աչքերն իմ մութին,
Նայերին՝ լուռ կանգնած՝ ու ջրերին խաղաղ.
Ու չոգում ե մարջա վոլորանքում լին
Տխրութեան կապույտը՝ անորոշ ու մոռյալ,
...Ո՛ր, դիչե՛ր, արնաթե, դիչե՛ր սեպտեմբերյան,
Դո սե թեկերի տակ վորքա՛ն վոճիր յեղալ,—
Յեվ ինչպի՛սի դահճի դու լուռ վկա յեղար,
Յերբ իր տոնն եր տոնում նա արնոտ ու դաժան...

...Մեր յերթը հատու յե ե չարքերը՝ հաստատ,
Ահա միջին դրոհի յենք անցել համարձակ,
Յեվ յերբեք չենք դիջի թշնամուն արնախում,
Մի ջնչին քար անդամ:
Ալազները դրկած, անչիրի՛մ ընկերներ,
Ձեր արնով կանդներդինք այս չենքերը հսկա,—
Ձեր կյանքի գնով դարբնում ենք մի կյանք՝
Անարցունք ու պայծառ:
Ամեն բողբոս նոր ե, ամեն վայրկյանն անգամ
Հաղար նվաճում ե մեր դու պայքարում.
Ու մի ձեռքում բռնած հրացանը հաստատ՝

Անցնում ենք ուղին Ձեր
Մինչև վախճանը...

2

Վորքա՛ն վոճիր ու դավ յեղավ որեր առաջ այս գիշեր,
Բիրա թշնամու սուրը շողաց արյունաբամ—այս

գիշեր.

Ու քրքըջաց չախկալը սև անասատում արևախանձ,
Չոր ափաղը կարմիր հազավ արյունամած—այս գիշեր..
26-ի արյունը բորբ՝ դարձավ հրդեհ այս գիշեր—
Միլիոնավոր թեփ սրտերում յեռաց վրեժ այս գիշեր:
Ի՞մ ընկերներ՝, հերոսական մահով ընկան այս գիշեր,
Մեր սրտերով արևակամ յերդվում ենք մենք այս

գիշեր.—

Տանել արնոտ դրոշը Ձեր մինչև վերջին լուսե ափ,
Ու թշնամու կյանքը մարել մեր ձեռքերով այս գիշեր:
Կյանք եք տվել աշխատանքին, մեր տեմպերին այս

գիշեր,

Բոսորավառ թարմ արյունով լույս սփռեցիք այս

գիշեր:—

Շես խնդասիրտ կանչում եմ ձեզ.—«Մնալ՝րտ յեղեք այս
գիշեր,
Քարձրունքներին մեր նայեցեք՝ լուսավառված այս

գիշեր.—

Տեսե՛ք ինչքա՛ն ուղի անցանք փառք ու պատվի Ձեր
ճամփով

Յեվ վորքան հուր վարդեր յելան ձեր արյունով այս

գիշեր:

Ձե՛նք մոռանա, չե՛նք մոռանա, հերոսական ընկերներ,
Դեմքերը Ձեր ջինջ ու լաղուր, վերքերը ձեր այս
գիշեր.—

Ահա մեր բյուր բանակի դու հորձանքները անվեհեր
Վողողո՛ւմ են աշխարհները հաղթանակի—այս

գիշեր...

1008
34626

ԱՇՈՒՆ

Տխրադալուի մութ յերգերով չենք դիմում քեզ, մեր
 նո՛ր աշուն :
 Պղկատու հեկեկանքով չենք փարում քեզ մեր
 նոր աշուն :
 Վյանքի կարմիր, վառ դարունն է մեր սրտերում, մեր
 նոր աշուն...
 Լուսաթափա յերգերով ենք քեզ վողջունում, մեր
 նո՛ր աշուն :
 Նոր արևի շողերով ենք քեզ վողջում, մեր նո՛ր
 աշուն...

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՅԵՐԳԵՐ

I

Սխառը անցավ մեր դեղնած այգով
 Ու բերեց մրդեր՝ հյուսիսից, հասուն.
 Բերքահավաքի մենք յեկանք շարքով :—
 Վողջո՛ւյն քե՛զ, կարմիր, մրդահաս, վողջո՛ւյն :
 Անեց հոսանքով ուժը մեր բազկի՝
 Դաշտերում, հանդում, — անափ ու անթիվ :
 Զթողինք դաշտում և վո՛չ մի հատիկ՝
 Մրդերից անհուն և բերքից վոսկի :

Վողջո՛ւյն քեզ հազար ու յերկաթ բարև,
 Հազիթ բայլչեիկյան մեր շիկնած ամառ :—
 Յե՛վ քե՛զ, ճառագած յեռանդի արև՛,
 Զե՛զ մեր լայն սրտի վողջույնը պայծառ...

II

Ինչքա՛ն խնդություն ու սեր կա հիմա,
 Սխառը վորքա՛ն ծիծաղներ ունի,
 Մրեն ել վորպես ներկարար, ահա
 Հազար դույններ է փռել դաշտերին :

Բերքից ծանրացած ծառերը՝ անթիվ՝
 Ճոճում են դալար ճյուղերը նազով,
 Իսկ տերեւները, շրջունով սուսիկ,
 Մոռան խոհեր են պատմում լուսաթով :—

Վորժա՛ն յրեւեր կան, վորժա՛ն բոց հուշեր
 Այս ամառն ծոցում՝ նոր, կենսապարար.
 Արևը, վորպէս չողարձակ հեյրեր,
 Ամենուր խինդ է ներարկում վարար...

Վորժա՛ն լուսատու հայացքներ վառվող,
 Ու ծիծաղներ հորդ, կենսութիւն ու վառ,
 Կարծես փոխվել է կյանքը հեքիաթով,
 Այնքա՛ն խոհեր է բերել այս ամառ...

Իմաստավորվել, նոր թափ էն առել
 Յերգերն իմ բազիկի—նվագուն, համառ,—
 Տոնական ջահ է ամենուր վառել
 Ամառն այս անափ, առնական այնքա՛ն...

Վորժա՛ն հմայքներ ունի այս ամառն,
 Այս ամառն ինչքա՛ն խնդութիւն ունի.
 Ժպտում են հուռթի մրդեր անհամար,
 Կյանքն է պըճնվել՝ քաղցրութիւնով լի...

Ց Ա Ն Կ

1. Շրջադարձի դարուն	3
2. Հանքափորը	4
3. Հարվածայինը	6
4. Հաղթանակի դարնանցան	7
5. Աշխատանքային խոհեր	8
6. 16 տող	10
7. Բամբակային վոյջույն	11
8. Ալլահվերդի	12
9. Սեպտեմբերյան յերդեր (26-ի հիշատակին)	15
10. Աչուն	18
11. Ամառային յերդեր	19
12. Հուշերդ մորս	21

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0347814

4570 50 407.

98452

Шогенц
ПЕСНИ ПОВОРОТА

ГИЗ ССР Армения: Ереван